

Medtem, ko vas ni bilo (2019)

Oče (2020)

svet v neposredni sosesčini. Brutalna zgodba o očetu, ki ostane brez vsega, s tem pa tudi brez otrok, sredi skorumpiranih institucij in propadle ekonomije na periferiji Srbije nekoliko spominja na distopično **Cesto** (The Road, 2009, John Hillcoat), posneto po romanu Cormaca McCarthyja. Le da je srbski film toliko brutalnejši, ker ne gre za distopijo, temveč za realistični prikaz stanja neke družbe. Zadnja projekcija je zgovorno zaključila festival in gledalcem odvzela dih, za spomin pa pustila luknjo v prsih.

Poleg omenjenih je bilo na programu še nekaj filmov, ki jih nismo uspeli pogledati. Vendar že na podlagi videnega lahko podamo oceno, da smo doživeli polno filmsko izkušnjo. Festival se je odločil za uveljavljeni koncept države v fokusu: letos je bila to Velika Britanija, kar pa na vsebinski del ni imelo posebnega vpliva.

Prva izvedba festivala je pokazala premišljeno selekcijo filmov, osmišljen in zaokrožen program dogajanja ter predstavlja eno najpomembnejših pobud na področju slovenske kulture v zadnjih letih. Kameratu ne moremo veliko očitati, lahko pa ga odprtih rok pozdravimo. Morda bi bilo smiselno opozoriti le na kakšen manjši organizacijski zdrs, ki je na začetku tudi pričakovan. Recenzentom, ki obravnavajo celoten program, bi bilo na primer smiselno omogočiti enotno akreditacijo za vse, ne le za posamezne projekcije, prav tako bi bilo smiselno poskrbeti za več stranišnih kapacitet. V vsakem primeru lahko rečemo, da gre za festival, ki je že s prvo izvedbo uspel pustiti močan in izviren pečat, od njega pa lahko brez pomislekov pričakujemo nadaljnjo rast.

V-F-X LJUBLJANA

KRISTINA KOKALJ

Vzpon eksperimenta

1. Mednarodni festival eksperimentalnih avdiovizualnih praks V-F-X (video-film-eksperiment) Ljubljana, 7. do 9. julij 2021

V zadnjih letih je v slovenskem filmskem prostoru občutiti povečano zanimanje za eksperimentalni film. Avtorji na obronkih preverjenih form iščejo možnosti lastnega izraza. Izmikajo se togosti standardiziranega nabora praks, ki so še vedno prevladujoče v kinematografski produkciji in vse bolj prevprašujejo njeno hegemonijo. Vznik festivala, ki bi se posvetil tovrstnim eksperimentom, je bil zato le še vprašanje časa.

Od 7. do 9. julija smo ga naposled le doživeli – mednarodni festival eksperimentalnih avdiovizualnih praks V-F-X (video-film-eksperiment) Ljubljana. Do zdaj so gibljive slike, ki se upirajo okovom konvencionalnosti, zavetje iskale pri drugih, nespecializiranih festivalih, ki se niso ustrašili njihove narave, pri čemer velja omeniti predvsem festival kratkega filma FeKK. Ta je s pripoznanjem kakovosti v igrivosti in izvirnosti eksperimentalnih filmov postavil trdne temelje, na katerih SCCA-Ljubljana in Postaja DIVA v sodelovanju s

Slovensko kinoteko gradijo pri organizaciji novega, specializiranega festivala. Njegova prva edicija je bila zastavljena predvsem kot pregled praks iz tujine in napoved tega, kar lahko pričakujemo v prihodnje. V treh festivalskih dneh so se v dvorani Silvana Furlana zvrstili štirje kurirani programi kratkih filmov, dva performansa in okrogla miza z domačimi in mednarodnimi gosti.

V festival nas je uvedel hibridni avdiovizualni solo performans **trans.fail** Luke Prinčiča, ki je s svojim kaotičnim platenjem abstrahiranih podatkov gledalčeve čutilne receptorje pripravil na intenzivno doživetje festivala. Prinčič gledalca sooči z dejstvom, da je kino tehnološki sistem, ki poleg reprezentiranja lahko tudi dobesedno modulira percepcijsko resonanco subjekta. Medtem ko se sprašuje o fluidnosti spola, *trans.fail* spretno krmari med kaosom in nadzorom ter toku performansu dopušča, da na vprašanje nikoli konkretno ne odgovori.

Štafetno palico je nato prevzel program Telesne igre avstrijske distribucijske hiše za eksperimentalni film in video *sixpackfilm*, ki je gledalce potisnil ob sedež s provokativnimi in absurdnimi podobami. Telo Mare Mattuschka, staroste avstrijskega avantgardnega filma, ki se v filmu **Popkasta zgodba** (Nabelfabel, 1985) izvija iz tesnega primeža neskončnih slojev najlonk, je preslikavalo občutja v telesa gledalcev. Neprijetna visceralna občutja in telesni odzivi na podobe s platna so silili k zamejitvi nedoločene meje intimnosti, ki se je zdela oskrunjena.

Aspiracije po vidnosti umetniškega filma uresničuje tudi producent Anže Peršin, ki živi in dela na Portugalskem. Za festival V-F-X je pripravil program lastne produkcijske platforme Stenar Projects: Podporna struktura skozi njen katalog, sledil pa je še pregled formalnih pristopov slovenske

eksperimentalne produkcije iz Postaje DIVA, ki sta ga sestavila kuratorja Peter Cerovšek in Vesna Bukovec.

Zadnji dan nam je s projekcijskim performansom *deskTop_cinema* postregel neodvisni kurator, publicist in prevajalec Greg de Cuir Jr., ki s projekcijo lastnega zaslona problematizira doživljanje sveta skozi namizje računalnika. Festival je sklenil program treh filmov Eme Kugler in s tem napovedal retrospektivo njenih filmov, ki si jih bomo v Slovenski kinoteki lahko ogledali jeseni.

Poleg projekcij, ki so v estetskih, pripovednih, produkcijskih in distribucijskih metodah vsaka v svojem slogu odstopale od institucionalno podprte produkcije, je nabor pomembnih izhodišč za daljši razmislek ponudila okrogla miza Prostor in čas za eksperiment. Svoje izkušnje in razmišljanja na to temo so delili Anže Peršin (Stenar Projects), Greg de Cuir Jr. (Alternative Film/Video) in Sašo Sedlaček (ALUO). Pogovor je moderirala Varja Močnik (Slovenska kinoteka). V skoraj prazni dvorani je nekoliko nelagodno odzvenel Sedlačkov komentar, da se »včasih zazdi, da je na odru več ljudi kot v občinstvu«.

Vsak ima možnost narediti film v enem popoldnevu v svoji dnevni sobi. Vsi imamo možnost izražanja, ki jo pogosto izkoristimo tudi, ko naša misel ni izčiščena in argumentirana. Seveda to ni nujno slabo, saj nas – kot gledalce – sili h kritični obravnavi, kot avtorje pa nas izpostavi kritiki, ki je nujna za napredovanje. Senzibiliteto pridobimo predvsem s tem, da smo izpostavljeni različnim praksam in pristopom. Tu se pojavi vprašanje, kako in kje imamo možnost to storiti. Akademije in druge izobraževalne institucije s področja umetnosti, valilnice mladih avtorjev, se rade ponašajo s tem, da naj bi študente spodbujale k eksperimentu, a le malo je profesorjev, ki pod tem pojmom nimajo bolj ali manj

trans.fail, foto: arhiv SCCA-Ljubljana

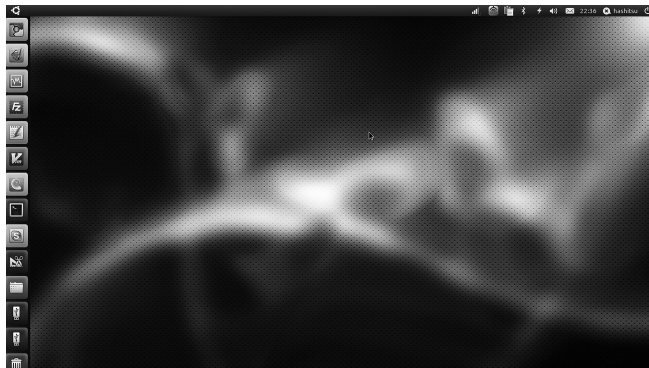

Popkasta zgodba (1985)

specifično oblikovane ideje in so sposobni konstruktivne obravnave in vrednotenja dela, ki presega območje njihove ekspertize.

Z nastankom novih tehnologij, družbenih redov, političnih sprememb in drugih premikov se pojavijo nove možnosti preizpraševanja in s tem vedno novi potenciali za eksperiment. Eksperimentalni film torej zaobjema velik spekter različnih vsebinskih in formalnih pristopov, zato ima pri njegovi sistemizaciji pomembno vlogo delo kuratorjev in festivalov, ki filme postavijo v kontekste. Tega se dobro zavedajo pri prej omenjeni distribucijski hiši *sixpackfilm*. Njihov primarni cilj je povezati sodobno avstrijsko filmsko produkcijo z mednarodnimi festivali, saj v njih prepoznajo največjo možnost promocije in izmenjave informacij. Ko film pod njihovim okriljem zaokroži po vseh pomembnejših festivalih, ga dodajo v arhiv, od koder je na voljo za izposajo. V katalogu imajo trenutno okoli 1900 naslovov, od klasik avstrijske avantgarde do del sodobnih avtorjev.

Zavidljive razmere, v katerih eksperimentalni vzgibi avtorjev cvetijo v tujini, so na okrogli mizi zanetile pogovor o večnem vprašanju produkcijskih sredstev, ki jih v Sloveniji namenjajo tovrstnim praksam. Izpostavljeno je bilo dejstvo, da so na Slovenskem filmskem centru umaknili postavko sofinanciranja eksperimentalnih filmov. Avtorji se s tem soočajo na različne načine. Nekateri tovrstne filme, če je to mogoče, »zapakirajo« pod druge oznake, ki na SFC-ju zvenijo bolj blagozvočno, drugi pa pridobijo sredstva za razstavo, ki jih porabijo za produkcijo filma ali videa. Eksperimentalne prakse z iznajdbami vsebinskih in formalnih inovacij pogosto povzročijo pomembne prelome v filmskem svetu, a so kljub temu že inherentno distancirane od prevladujočih oblik filma in s tem financiranja. Zagovarjajo neodvisnost,

Meu Desktop usando Unity QT 2D, autor Gilson #DEV,
objavljeno pod licenco CC BY-NC-SA 2.0

predstavljajo vznemirljivo polje svobode in živijo v sožitju z negotovostjo. Bo eksperiment uspel?

Rojstvo festivala eksperimentalnih avdiovizualnih praks je bilo dolgo pričakovano in je vsekakor dobrodošlo. Upamo lahko, da njegov razvoj v prihodnjih letih na naša platna prinese še več premišljeno kuriranih programov, sodobne eksperimentalne produkcije in avdiovizualnih performansov. Ob prihodnjih edicijah festivala bi bilo vredno razmisliti, kako izzvati radovednost gledalca zunaj mehurčka nišnega zanimanja za eksperimentalni film in kako mu te prakse sistematično približati skozi tematske programe. Kljub precej šibkemu obisku, ki so ga povzročile predvsem vse negotovosti in nepredvidljivosti leta 2021, se zdi, da se je festival vendarle moral zgoditi ravno letos. Prelomni časi kličejo po spremembah. Čas je, da jim prisluhnemo.

IL CINEMA RITROVATO

TIMOTEJ LAH

Zakladnica filma

Il cinema ritrovato, Bologna, 20. do 27. julij 2021

Filmska umetnost je zanimiva oblika umetnosti. Čeprav je njen predmet (film kot tekst) vedno vezan na nekakšno fizično obliko (njegov nosilec), v resnici obstaja samo v našem umu, v nefizični obliki. Ko gledamo film, tehnično vedno gledamo samo negibljljive slike. Gibanje, ki ga zaznavamo in nas navdušuje ali celo čustveno gani, v resnici nikoli ne obstaja zunaj naše domišljije. Lahko bi argumentirali, da film obstaja le takrat, ko so njegove slikovne informacije projicirane ali kako drugače posredovane – in ko je tam nekdo, ki te slike sprejema, oziroma poenostavljeno povedano, film gleda. V naših mislih se torej oblikuje v samem aktu zaznavanja in kasneje obstaja le kot spomin.

Podobno kot naši lastni spomini tudi filmi počasi degradirajo. Ne samo v fizični formi, ampak tudi kot spomin. Če jih ne vzdržujemo, se sčasoma znajdejo na obrobju